

Pieter Klein

Zou jij kunnen martelen?

10 december 2014 05:54

Het is een vraag die zich soms aan me opdringt: zou ik in staat zijn tot de gruwelijke dingen die mensen elkaar aan kunnen doen? Moord, doodslag, een gewapende roofoverval. Nee? En als mijn leven, mijn bestaan op het spel zou staan? Als ik zou vinden dat er een gerechtvaardigde reden is, me bedreigd voelt, of uit ben op wraak? De mens is de mens een wolf - waarom zou ik een haar beter zijn? Of jij?

"Ik kan me voorstellen dat het me veel moeite zou kosten een dierlijk instinct te overwinnen en niet te dromen van een verschrikkelijke wraak"

Ik bedoel: als ik me voorstel dat één van mijn dierbaren iets vreselijks wordt aangedaan, zou ik dan afzien van oog om oog, tand om tand? Ik weet het niet - ik kan me voorstellen dat het me veel moeite zou kosten een dierlijk instinct te overwinnen, te neutraliseren en niet te dromen van een verschrikkelijke wraak. We hebben een rechtsstaat om te waken over het dunne vernis van onze beschaving, maar ik kan me omstandigheden voorstellen waarin ik zou neigen daar maling aan te hebben - kome wat er komen mag...

Gisteren werd er [een vernietigend rapport](#) gepresenteerd over de CIA-martelpraktijken in de nasleep van 9/11. Ik las gisteravond veel passages uit de vrijgegeven delen van het geheime Senaatsrapport, het resultaat van jarenlang onderzoek. Dat rapport tart werkelijk iedere verbeelding, en is in alle opzichten grotesk en gruwelijk.

Er wordt een patroon blootgelegd van systematische marteling, vernedering, ontmenselijking van (vermeende) terroristen in geheime gevangenissen. En over die werkwijze werd stelselmatig gelogen tegen de Amerikaanse president, tegen het Congres - tegen de wereld dus. Terwijl het volgens criticasters niets opleverde en de wereld niet veiliger maakte.

Ik moet bekennen dat ik lang enigszins ambivalent ben geweest over die Great War On Terror, na die onuitwisbare terreurdaad - de vliegtuigen in de Twin Towers. 'Smoke them out', was het motto van George Bush, en, eerlijk is eerlijk, ik begreep het wel. Dat de Amerikaanse president beloofde om alles, maar dan ook werkelijk alles, te doen om gerechtigheid tot stand te

brengen. Toen wisten we natuurlijk al dat dat weinig goeds kon brengen. Ja, uiteindelijk Osama bin Laden gepakt, maar verder?

"Een terrorist breng je niet op andere gedachten met een goed gesprek of theedrinken"

Ik heb het voor mezelf in het verleden enigszins vergoelijkt; oorlog is oorlog. Een terrorist breng je niet op andere gedachten met een goed gesprek of theedrinken. Na 9/11 hebben we nog reeksen verschrikkelijke aanslagen meegemaakt. Zou het gerechtvaardigd zijn om één iemand, waarvan je weet dat-ie iets weet, te martelen, als je daarmee 'Londen' had kunnen voorkomen? Of Madrid? Of Bombay? Nee? Geen 'waterboarding'? Iemand een paar nachten van zijn slaap beroven? Op welk punt ontaardt een indringende verhoortechniek in marteling?

Ik ben weer rechtlijneriger gaan denken toen ik jaren terug het verhaal hoorde van iemand die onterecht gevangen zat, eerst in zo'n geheime gevangenis, ergens in Europa, later in Guantánamo. Onschuldig. Als de rechten van een onschuldige jarenlang worden geschonden, geen proces, geen advocaat, stelselmatig vernederd, ontmenselijkt... Hoe zou je er tegenaan kijken als jij die onschuldige was? Als jij was gemarteld? Of - als je wellicht wél schuldig zou zijn, zou dat dan een grond zijn jouw rechten stelselmatig te schenden? Is dat recht? Of denk je, ach, die 'haatbaarden', wat kan mij het schelen? Collateral damage.

"Sommige CIA-medewerkers voerden het jankend en kotsend uit, en ze vroegen hun bazen of dit allemaal wel kon, maar het antwoord was: ja, doorgaan"

Morele vraagstukken worden altijd buitengewoon helder door ze op jezelf te betrekken - wat als jij slachtoffer zou zijn? Of andersom: wat als jij beul zou zijn? Zou jij in staat zijn iemand te martelen? Nee? En als het je werk zou zijn om gevangenen (cruciale) informatie te ontfutselen? Ik denk dat ik het niet zou kunnen. Hoewel je niet weet waartoe de gekte van een systeem je brengt. Want dát is natuurlijk het probleem: het was beleid. Sommige CIA-medewerkers voerden het jankend en kotsend uit, en ze vroegen hun bazen of dit allemaal wel kon, maar het antwoord was: ja, doorgaan.

Het rapport over de martelpraktijken vormt daarom de kroniek van een moreel failliet. Willens en wetens werden rechten geschonden. Als je daarover nog twijfelt, lees dan [dit verhaal van Human Rights Watch](#) terug, en [de toelichting van Kenneth Roth](#). De martelpraktijken vormden een schending van zo'n beetje iedere regel die je maar kunt verzinnen. Het was

dus illegaal. Ja, illegaal, onrechtmatig, wederrechtelijk. Het zijn misdaden. En er is door de Amerikaanse diensten en overheid geen (juridische) rekenschap over afgelegd. Alles was zo'n beetje staatsgeheim. En bewijsmateriaal - zoals video-opnamen van waterboarding - werd vernietigd.

Wraak is een begrijpelijke drijfveer. Maar gerechtigheid vind je niet door onrecht of illegale handelingen. Als je de beschaving wilt verdedigen, heb je te handelen naar de rechtsregels van die beschaving.